

небезпечний методологічний підхід, який у період російсько-української війни, загрожує і об'єктивності, і правдивості, і справедливості наукового пізнання.

Література

1. Филипович Л. Сучасні виклики та актуальні завдання української гуманітаристики в часи російсько-української війни. *Буковинський богословський вісник: всеукраїнський часопис*. 2023. №1. С. 13-19.

2. Филипович Л., Горкуша О. Українська гуманітаристика в ситуації російської агресії: завдання академічного релігієзнавства. *Київські філософські студії-2023: Матеріали VI Всеукр. наук. конференції* (м. Київ, 19 травня 2023 р.): тези доповідей. За заг. ред. проф. Р. О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 332-339.

3. Филипович Л., Титаренко В., Горкуша О. Контекстуалізація як один із головних методологічних підходів релігієзнавчого дослідження в період російсько-української війни. *Філософська думка*. 2023. Випуск 1. С. 7-25.

Андрій Кобетяк,

доктор політичних наук,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

КОНЦЕПТ «РУССКОГО МИРА» В КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ України

Важливим питанням сучасності, яке турбує сучасних політологів, філософів, соціологів, істориків і богословів, є еретичність і несправедливість концепту «русского мира». Проблема формування незалежної від зовнішнього впливу православної церкви – це питання національної безпеки, формування сучасного громадянського суспільства, національного самоствердження та сомоідентифікації наших громадян. Зрештою, це престиж на міжнародній арені, а головне – вагомий консолідуючий фактор розділеного війною і політиками українського народу.

Проблема безпекової політики України набула особливого значення після анексії Криму у 2014 р., подій на Донбасі та всього того, що прямо почало загрозувати територіальній цілісності України. Після повномасштабного вторгнення в Україну проблема безпекової політики набула ще важливішого значення. Сьогодні цьому питанню присвячені численні конференції та наукові заходи, що підсилює актуальність обраної тематики та свідчить про необхідність подальших глибинних наукових розвідок. Очевидно, що Україна перебуває у сфері російських державних та церковних інтересів. Тому формування концепту «русского мира» значною мірою направлене саме на

збільшення присутності російського (радянського) в українському просторі. Сьогодні однозначно можна сказати, що російсько-українська війна, яка розпочалась понад 10 р. тому, базується саме на ідеології «русского мира». Після оприлюднення «Наказу» Всеросійського собору стало очевидним, що положення «русского мира» беруть початок у XVI ст. і фактично є модернізованим варіантом доктрини «Москва – третій Рим». Відтак, вивчення, контраргументація і викорінення цього концепту є вагомою складовою для формування нової стратегії національної безпеки та вироблення концепції розвитку країни.

Для оцінки потенційної загрози концепту «русского мира» для України і всієї Європи необхідно детальніше звернути увагу на основні складові нової всеросійської теорії. Вітчизняні дослідники вважають, що «русский мир» потрібно трактувати як ідеологему релігії і політики сучасної Росії в умовах глобалізованого світу. Констатуємо, що теорія «русского мира» сьогодні переважає над етноконфесійним, геополітичним, національним та іншими площинами сучасного російського суспільства [3, с. 124]. Становлення й трансформація концепту «русского мира» становить низку етапів.

Актуальність питання релігійної безпеки зумовлюється й фактом посилення гібридної експансії в геополітичному сенсі. Аналогічна ситуація спостерігається й у релігійній сфері. Канонічно УПЦ є структурною одиницею, підзвітною Московському патріархату. Численні заяви українських ієрархів про «права широкої автономії» насправді чітко не регламентуються [2, с. 334].

Концепт «русского мира» вміщає ідею об'єднання російського, українського та білоруського народів. Це знаходить значну підтримку у російського суспільства, і зокрема в його політичного керівництва. Зокрема, у промовах В. Путін неодноразово підкреслював існування «одного народу» [1]. Риторика російської влади є черговою спробою уніфікувати українську й білоруську історію та релігію з російською. Політичною метою цих намагань є заперечення існування незалежних і самостійних українського та білоруського народів поза російським політичним, культурним і релігійним простором. В умовах війни з Україною представники «русского мира» ставлять під сумнів існування української держави [2, с. 336].

Важливо обґрунтувати єретичність та шкідливість сутності ідеології «русского мира», яка була закладена в основу обґрунтування нападу Росії на Україну та «сакралізації» вбивств і геноциду українського населення. Провідними теологами та експертами з різних країн сьогодні вже надано авторитетний висновок про помилковість зазначеної квазірелігійної ідеології, що пропагується РПЦ. Особливу увагу цьому питанню приділяють вчені зі світовим іменем професор, архімандрит Кирило Говорун, англійський теолог професор Брендон Галлахер, професор Костадин Нушев із Болгарії, професор

Міхаель Хьялм зі Швеції та інші [5]. Зокрема, варто погодитись з твердженням отця Кирила Говоруна що «русский мир» – це фундаменталістська ідеологія яка є проявом філетизму та єресі. Очевидно, що це відмінна єресь (відділення від основного церковного вчення) від церковних розділень перших століть. Ця єресь є дуалістичною, що базується на змішуванні релігії з політикою. Такі риси ще святий Іринеї Ліонський та інші святі отці визначали як помилковість. Ці святі отці Церкви сприймали єресі як форми язичницького мислення, замасковані під християнство. Сьогодні саме це простежуємо в концепті «русского мира». Ця церковно-політична омана, подібно до античного дуалістичного маніхейства чи монтанізму, бачить світ онтологічно поляризованим, протиставляючи «поганій Захід» якійсь особливій міфічній цивілізації так званої «святої Русі».

Сучасна підміна вченню «русского мира» є наслідком епохи духовних сурогатів, гібридності та брехні. «Антихристиянство» – це не просто те, що «проти християнства», а й те, що підміняє його за зовнішнього оманливого прикриття нібито християнством. Саме це ми спостерігаємо в російському православ'ї з його ідеологією «русского мира», «теологією війни», масовою мілітаризацією церковної свідомості та «сакралізацією» війни Росії проти України, вбивств та геноциду українського мирного населення. Це явна ознака маргіналізації та виродження в єретичність і сектантство як РПЦ МП, і частини російського суспільства, готового сприймати і споживати такі духовні сурогати.

Ідеологія «русского мира» складається з ядра та оболонки. Ядро – абсолютно секулярне та антирелігійне. Це ідеологія у чистому вигляді. Але воно прикрите псевдо-богословським феноменом, який створює ілюзію, що йдеться про релігію. Таким чином виникає гібридна ідеологія. Політичне ядро в ній – від модерну, а зовнішня оболонка від домодерного середньовіччя. Але в сукупності йдеться про постмодерністський конструкт.

Донедавна основні позиції концепту «русского мира» хоча і оголошувались офіційно і Путіним, і патріархом Кирилом, і іншими чиновниками і ієрархами, однак де-юре не були ніде зафіксовані. XXV Всесвітній Російський Народний Собор, який проходив під головуванням Патріарха Московського Кирила 27 березня 2024 року прийняв «Наказ». Основні положення документи наступні:

1. В Україні (на землях Південно-Західної Русі) йде «священна війна» із колективним Заходом і злочинним київським режимом.
2. Кордони «русского мира» значно ширші ніж державний кордон Російської Федерації.
3. Пріоритет державної політики – об'єднання триєдиного російсько-українсько-білоруського народу. В цілому «русський» - означає приналежність до східних слов'ян [4].

Отже, в умовах відкритої російсько агресії концепт «русского мира» є важливим елементом політики Росії стосовно України та всього українського. Сьогодні це виражено в імперській сутності очільника РФ Путіна. Він який здійснює активні спроби повернути імперський вплив на країни СРСР. Констатуємо, що концепт «русского мира» це політична і релігійна ідеологія РПЦ у підготовці російсько-української війни. Важливо, що регіони нашої країни де «русский мир» набув значного розповсюдження серед громадян, легко приймали ворогів, і саме там зустрічалося найбільше випадків колаборації. Зазначені факти підкреслюють необхідність вивчення концепту «русского мира», як єретичної і пагубної концепції, яка є основою російсько-української війни і прямо впливає на територіальну цілісність, національну безпеку України, а також є загрозою для євроінтеграційного курсу України.

Література

1. Євромайдан як індикатор трансформації релігійної функціональності або Революція Гідності як ситуація сповіді перед Богом, Україною та людиною (частина 2). URL: <http://risu.org.ua/ua/index/blog/~slovosvit/54822>.

2. Кобетяк А. Політичні детермінанти конституювання Помісної православної церкви. Дис. на здобуття наук. ступеня д. пол. наук за спец. 23.00.02 – Політичні інститути та процеси. Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2023. 465 с.

3. Козловець М. «Русский мир» як ідеологема сучасної російської ідентичності: український контекст. «Русский мир» Кирила не для України. Зб. наук. статей. 2014. С. 124-133.

4. Наказ XXV Всесвітнього російського народного собору «Сьогодення та майбутнє русского міра». URL: https://risu.ua/nakaz-xxv-vsemirnogo-russkogo-narodnogo-sobora-nastoyashchee-i-budushchee-russkogo-mira_n147172.

5. Шумило С., доктор. Не є християнами ті, хто не прагне діалогу, а лише звинувачує. URL: https://risu.ua/ru/ne-yavlyayutsya-hristianami-te-kto-ne-stremitsya-k-dialogu--d-r-shumilo-o-mezhpravoslavnyh-otnosheniyah_n136687.

Iryna Vitiuk,

PhD in Philosophy, Docent, Associate Professor,
Zhytomyr Polytechnic State University

THE CULT OF DEATH IN THE METANARRATIVE OF WAR

Russia's war against Ukraine, the full-scale phase of which began on February 24, 2022, has brought the problem of war and peace to the level of a global metanarrative. Over the past two years, the discourse of war has turned to the threat